

5. РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Ванідовська Юлія Анатоліївна,
комунальний заклад Сумської
обласної ради – обласний центр
позашкільної освіти та роботи з
талановитою молоддю, м. Суми

РЕАЛІЗАЦІЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РОБОТІ ГУРТКІВ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНОГО НАПРЯМУ

Упровадження в освітній процес нових освітніх програм природничого змісту, що ґрунтуються на сучасних освітніх методиках і технологіях, стимулює науковців і педагогів-практиків до перегляду освітніх завдань еколого-натуралістичних творчих об'єднань закладів позашкільної освіти. Так серед освітньо-виховних завдань пріоритетними визначено:

1) розвиток інтелектуально-творчих здібностей і відповідних якостей особистості (пізнавального інтересу, спостережливості, уваги, уяви, пам'яті, теоретичного стилю мислення тощо);

2) формування емоційно-ціннісного ставлення до себе, людей, суспільства, загальнолюдських духовних цінностей, природи;

3) стимулювання прагнення особистості до самоосвіти, самопізнання, самовдосконалення;

4) формування навичок об'єктивної самооцінки, сприяння самореалізації у різних видах навчально-творчої діяльності [1].

Реалізація цих завдань можлива лише за умови такої організації освітньо-виховної роботи з дітьми та учнівською молоддю, яка передбачає їх залучення до процесу активного пізнання, практичного використання й утілення теоретичних відомостей про різні біологічні об'єкти та процеси.

У зв'язку з цим, набувають актуальності питання, пов'язані з упровадженням компетентнісного підходу до формування змісту та організації освітнього процесу в природознавчій освітянській галузі, підсиленням практичної та результативної складових освітніх програм.

Саме тому освітній процес у закладах позашкільної освіти області спрямовано на виконання соціального замовлення шляхом підсилення практичної спрямованості освіти, засвоєння підростаючим поколінням компетентностей, що дозволять йому повноцінно реалізуватися в сучасних умовах.

На становлення і розвиток складових біологічної компетентності значною мірою впливає навчання вихованців основам дослідницької роботи, виконання

ними різнопланових пошуково-дослідницьких робіт, розроблення і реалізація дослідницьких проектів.

Дослідницька діяльність вихованців стимулює розвиток їх креативності та пізнавальних процесів і спрямована на визначення й вирішення проблем і потребує використання для цього знань із різних галузей науки, культури, техніки. Вона є складовою натуралістичної, екологічної, природоохоронної освіти та ґрунтується на принципах пізнання живої природи й функціонування живих систем, їх розвитку та взаємодії [2].

У процесі пошуково-дослідницької роботи вихованці набувають умінь щодо:

- 1) організації та проведення спостережень за об'єктами, процесами та явищами природи; їх класифікації (у межах освітніх програм);
- 2) встановлення послідовності об'єктів, подій, явищ;
- 3) підготовки та проведення дослідів (за тематикою практичних робіт, передбаченою освітніми програмами);
- 4) одержання корисної інформації (робота в бібліотеках, мережі Інтернет тощо);
- 5) оперування стандартними (хвилини, метри) і нестандартними одиницями вимірювання (кроки);
- 6) моделювання послідовності подій та перебігу процесів (передбачення схематизація);
- 7) обліку даних та їх узагальнення, формулювання висновків, презентації матеріалів і результатів роботи; спілкування, взаємодії в групі.

Елементом, що об'єднує майже всі види пошуково-дослідної діяльності вихованців, є проведення фенологічних спостережень. Саме з організації фенологічних спостережень і ведення календаря природи розпочинається вивчення природознавства та біології на уроках у школі. Діти вчаться спостерігати за добовими та сезонними змінами в житті рослин, тварин, їх ростом і розвитком у природі, на навчально-дослідній земельній ділянці, у живому куточку, штучних екосистемах.

Засвоєння таких понять фенології, як об'єкти спостереження, сезонні явища, сезонний стан, фенологічні фази, фенологічні дати, міжфазовий період, феноіндикатори та їх функції, феностандарт сезонного розвитку є потужним фундаментом подальшої пошуково-дослідницької роботи в еколого-натуралістичних гуртках, наукових секціях МАН.

Пошуково-дослідницька діяльність вихованців у закладах позашкільної освіти передбачає використання не лише колективних, а й індивідуальних форм організації. Їх вибір здійснюється педагогами з урахуванням таких факторів:

нахили вихованців до певних видів навчально-творчої діяльності, рівень їх базової підготовки з профільної та суміжних навчальних дисциплін, організаційно-технологічні можливості закладів освіти (можливість організації гурткової роботи, впровадження спецкурсів, факультативів, матеріально-технічне забезпечення), рівень науково-методичної підготовки педагогічних кадрів, науковий і науково-виробничий потенціал регіону що визначає можливість розширення навчально-виховного простору.

Особливістю навчання дітей основам пошуково-дослідницької діяльності є ознайомлення їх з методами дослідження природи, приладами, за допомогою яких вивчають природні, явища та об'єкти; спрямування діяльності учнів на встановлення зв'язків між явищами та об'єктами, яких на перший погляд не існує. Предметом дослідження є взаємодія різноманітних видів живих організмів в екосистемах, закономірності перетворення енергії під час кругообігу речовин, механізми саморегуляції в природі (на конкретних прикладах своєї місцевості).

Формування профільних знань, умінь і навичок, складових біологічної компетентності та їх розвиток відбуваються в процесі занять у творчих об'єднаннях початкового, основного, вищого рівнів «Юні друзі природи», «Основи екологічних знань», «Знавці лікарських рослин», «Рослини – символи України», «Юні натуралісти», «Юні екологи», «Юні медики», «Юні квітникарі», «Юні ентомологи», «Юні орнітологи», «Любителі домашніх тварин», «Акваріуміст - початківець», «Юні садівники», «Біоіндикація»; під час участі у масових заходах еколого-натуралістичного спрямування: «Юний дослідник», «Мій рідний край, моя земля», «Зелений паросток майбутнього», «До чистих джерел», «Біоцит», «Зразкова навчально-виховна екологічна стежка», «Рослини – рятівники від радіації», «Плакаємо сад», ін.

Основними організаційними формами пошуково-дослідницької роботи дітей є гурткові заняття у живому куточку, зимовому саду, теплиці, на навчально-дослідній земельній ділянці, екологічній стежині закладу; екскурсії, експедиції в природу (проведення сезонних фенологічних спостережень, моніторингова діяльність; літня навчальна практика, екологічні табори тощо.

Основними напрямками пошуково-дослідницьких робіт на даному етапі навчання є: дослідження розчинності речовин; властивостей води; вивчення поведінки тварин у куточку живої природи, акваріумі, тераріумі; дослідження особливостей росту і розвитку рослин, способів пристосування рослин і тварин до умов середовища існування, вивчення геліотропічних реакцій рослин; ознайомлення з найбільш поширеними способами охорони довкілля; сортовивчення сільськогосподарських культур; вивчення видового складу

живих організмів різних природних угруповань; орнітологічні та ентомологічні обліки; фізіологічні процеси живих систем; моніторинг впливу людини на біорізноманіття; раціональне природокористування; валеологічні дослідження тощо.

Перспективною формою організації пошуково-дослідницької діяльності дітей є розроблення та реалізація проектів. Проект поєднує теорію та практику, постановку будь-якого розумового завдання й практичне його виконання. Основними завданнями, що розв'язуються при застосуванні проектної технології, є набуття й використання знань для розв'язання нових пізнавальних завдань, розвиток комунікативних навичок, уміння користуватися прийомами і методами дослідницької діяльності.

Успішність реалізації вихованців навчальних проектів безпосередньо залежить від професійних якостей педагога. Він має добре знати інтереси вихованців, їхні можливості, бажання, бути досить компетентним, комунікабельним, толерантним, творчо ставитися до своєї педагогічної діяльності. Результати реалізації проектів обов'язково оформляються у вигляді альбому, журналу, альманаху, відеофільму тощо. Презентуються на міських, районних, обласному та всеукраїнському рівнях.

Під час літнього оздоровлення ефективною формою організації пошуково-дослідницької роботи дітей є навчально-польові практики. Літня навчально-польова практика має не лише навчальне, а й велике виховне значення. Вибір місця проведення літніх навчально-польових практик зумовлюється краєзнавчими особливостями, а саме: наявністю природно-заповідних територій, типовими та унікальними біогеоценозами, культурно-історичними цінностями, формами рельєфу тощо.

Метою проведення польових практик є забезпечення умов для набуття дітьми досвіду спілкування з природою, оволодіння методами її пізнання, формування особистісного ставлення до природи як до об'єкту й сфери власної практичної діяльності; формування біосферного мислення, необхідного для встановлення гармонійних стосунків із природою.

Навчально-польова практика допомагає вихованцям переконатися, якою працею отримуються нові знання, яких це коштує зусиль. У вихованців формуються якості, основою яких є об'єктивність, чесність, наукова етика, а також дбайливе ставлення до природи, що унеможлиблює порушення її законів. Ці якості переносяться на всі сфери діяльності особистості, стають характерними її рисами.

Підсумовуючи вище викладене, можемо стверджувати, що освітній процес у закладах позашкільної освіти спрямовано на виконання соціального

замовлення шляхом підсилення практичної спрямованості освіти, засвоєння підростаючим поколінням компетентностей, що дозволять йому повноцінно реалізуватися в сучасних умовах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Розвиток творчих здібностей дітей та учнівської молоді в процесі пошуково-дослідницької діяльності в позашкільному навчально-виховному просторі: компетентнісний підхід, еколого-натуралістичний аспект: методичний посібник / упоряд.: Л.М. Бондар, Н.В. Перепелиця, Н.Ю. Сидоренко; за заг. ред. Л.В. Тихенко. - Суми: Університетська книга, 2010. - С. 166 - 181.
2. Дослідницька робота школярів з біології: навчально-методичний посібник / За заг. ред. к.б.н. С.М. Панченка, Л.В. Тихенко. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. – 369 с.

Горбань Алла Володимирівна,
Кириківська загальноосвітня школа
І - ІІІ ступенів, Великописарівського
району, Сумської області,
смт. Кириківка

РЕАЛІЗАЦІЯ КРАЄЗНАВЧОГО ПРИНЦИПУ В ОСВІТНЬО-ВИХОВНІЙ РОБОТІ

Соціальне замовлення сучасного етапу розбудови нашої держави – це особистість, яка здатна творчо застосовувати знання. Саме на це і звертається особлива увага. Суттєвими ознаками цих змін є освіта й виховання особистості на засадах компетентнісного підходу. Ключові компетентності – ті, яких кожен потребує для особистої реалізації, розвитку, активної громадянської позиції, соціальної інклюзії та працевлаштування; що здатні забезпечити особисту реалізацію та життєвий успіх протягом усього життя [3].

Метою повної загальної середньої освіти є різнобічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і освіти впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності [5].

Великий український педагог К.Д. Ушинський писав: «... загальної системи народного виховання для всіх народів не існує не тільки на практиці, а й у теорії. У кожного народу своя особлива система виховання... Як не можна жити за взірцем іншого народу..., так само не можна виховувати за чужою педагогічною системою...».

Освіта дітей завжди починається з ознайомлення з найближчим навколишнім світом. Саме цю роль виконує краєзнавство. Мета краєзнавства – пізнати своє близьке і в природі і в людині. Воно простіше, а тому більше зрозуміле, ніж чуже й далеке [1].

Зародження краєзнавства припадає на 1765 рік, коли в Російській імперії було створено Вільне економічне товариство. Але тривалий час краєзнавство було переважно академічним [2]. В Україні на початку ХХ ст. наукові краєзнавчі дослідження проводили П. Тутковський, С. Рудницький, С. Шацький (запропонував програму вивчення мікросередовища з метою його педагогізації), М. Костриця (праці з методики організації краєзнавчих досліджень), М. Крачило (туристко-краєзнавчої роботи), В. Біленкін і В. Левін (праці з розвитку краєзнавчої культури). Науково-педагогічні проблеми шкільного краєзнавства розробили М. Баранський, І. Іванов, К. Строев, Б. Ковбас, Ю. Данилюк, В. Пірка, Ю. Штюрмер. Сучасні вітчизняні педагоги визначають, що краєзнавство в поєднанні з туризмом - це організована під керівництвом учителя багатогранна освітня, пошуково-дослідницька та суспільно корисна діяльність школярів у процесі вивчення краю [4].

Важливого значення педагогічним основам краєзнавства у навчанні й вихованні школярів надавав В. Сухомлинський [6]. Він відкривав перед вихованцями всю красу рідної Батьківщини.

Мало лише знати про свою рідну землю, про Україну, необхідно ще її щиро любити. Лише за цих умов людина ніколи не поверне набуті знання на шкоду своїй Батьківщині, своєму народу.

Виходячи з цього, під терміном «краєзнавство», як правило, розуміють географічне краєзнавство, метою якого є всебічне вивчення своєї місцевості, малої Батьківщини. Отже, в широкому розумінні краєзнавство – це вивчення рідного краю, а саме: природи, етнографії, демографічної ситуації, історичної минувшини та сучасності.

Краєзнавчий матеріал - найкраще унаочнення під час вивчення переважної кількості тем шкільного курсу географії. Завдяки його використанню активізується пізнавальна діяльність учнів, виховується любов до рідного краю.

Краєзнавчий принцип дає можливість будувати викладання географії згідно з дидактичним правилом: «Від відомого до невідомого, від близького до далекого». Знаючи про природу та її закономірності, а також населення і господарство рідного краю, легше засвоювати географію більш віддалених районів нашої країни, а також зарубіжних країн, інших материків.

Завдяки такому підходу, спираючись на краєзнавчий принцип, наукові географічні поняття на основі вивчення своєї місцевості допомагає наочно

учневі у вивченні господарської діяльності населення рідного краю. Здобуті знання сприятимуть прищепленню учням любові до рідної землі, створять підґрунтя для того, щоб у подальшому учень орієнтувався на географічну освіту.

У шкільному курсі географії багато таких понять, які можуть бути засвоєні тільки на основі краєзнавчого матеріалу. Завдяки краєзнавству викладання географії будується на спостереженнях реальної дійсності, а не на словесних схемах. Говорячи про краєзнавство, майже завжди розуміють його як географічне краєзнавство, в завдання якого входить всебічне, синтезоване вивчення рідного краю. Але краєзнавством займаються історики, природодослідники, спеціалісти мови і літератури, працівники мистецтва та ін.

Сутність шкільного краєзнавства полягає у всебічному вивченні учнями певної території свого краю за різними джерелами і, головним чином, на основі безпосередніх спостережень під керівництвом учителя. Шкільне краєзнавство здійснюється тільки дітьми і розвивається за завданнями школи. Однією з умов є керівна роль учителя. Проте найголовнішою умовою успішного розвитку краєзнавчої роботи є знання краю самим учителем. Отже, вчитель сам має добре знати край, систематично його вивчати й володіти вміннями організації краєзнавчо-дослідницької роботи учнів. Адже тільки в процесі краєзнавчої діяльності учні самостійно засвоюють навчальний матеріал та оволодівають навичками на практиці, розширюючи свій загальноосвітній та інтелектуальний рівень. Використання краєзнавчого матеріалу на уроках географії організують за певним планом. З цією метою детально вивчаю календарне планування до курсів фізичної географії залежно від класу.

З цією метою організуються і проводяться навчально-польові практики: ознайомлення з пам'ятниками історії та культури рідного краю, по можливості досконале вивчення природи, топонімів як об'єкта краєзнавчої діяльності. Так географічне краєзнавство забезпечує зв'язок глобальних і регіональних аспектів у дослідженні учнями сучасних проблем екології, економіки, культури. Вивчення на практиці наслідків негативного впливу людської діяльності сприяє не тільки екологічному, патріотичному вихованню і дбайливому ставленню до природи, історичної спадщини рідного краю, а й формуванню дійсно нового мислення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баранский Н.Н. Методика преподавания экономической географии: Пособие для учителей. / Н.Н. Баранский.- М. : Учпедгиз, 1960. - 410 с.
2. Энциклопедический словарь географических терминов / Под ред. С.В. Колесник.- М. : СЭ, 1968. – 312 с.

3. Концепція Нова Українська Школа. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/tag/nova-ukrainska-shkola>.
4. Пангелов Б.П. Организация и проведение туристско-краеведческих путешествий : учеб. пособие / Б.П. Пангелов. – К. : Академиздат, 2010 – 248 с.
5. Закон України «Про освіту» - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19>.
6. Сухомлинский В.А. Проблемы воспитания всесторонне развитой личности : избр. произв. в 5-ти т. / В.А. Сухомлинский. – К. : Рад. школа, 1979. – Т.1.

Козлова Світлана Михайлівна,
Недригайлівський будинок дитячої
та юнацької творчості
Недригайлівської селищної ради,
смт. Недригайлів Сумської області

ТУРИЗМ І КРАЄЗНАВСТВО – ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Ідеї національно-патріотичного виховання в Недригайлівському будинку дитячої та юнацької творчості активно впроваджуються в освітній процес шляхом упровадження компетентісного підходу. Відповідно до Концепції національно-патріотичного виховання найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання в закладі позашкільної освіти є формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації, становлення самодостатнього громадянина-патріота України [1].

Оскільки основним об'єктом освіти й виховання в закладі позашкільної освіти є конкретна дитина, її можливості, інтереси, психофізичні особливості, стан здоров'я, то відсутність примусу, свобода вибору заняття робить такий заклад привабливим для дітей різного віку. Втілюючи в життя ціннісні орієнтири компетентісної освіти ми розкриваємо в кожній дитині її величезний потенціал, готуємо до життя в сім'ї, громаді, країні.

Важливою умовою реалізації компетентісного підходу в Недригайлівському будинку дитячої та юнацької творчості є проектування освітнього процесу закладу позашкільної освіти.

Працюючи під гаслом «Дійти до кожного - зацікавити всіх», у Недригайлівському будинку дитячої та юнацької творчості створено та успішно реалізуються завдання практико-орієнтованого проекту туристсько-краєзнавчого напрямку «Знаємо. Вміємо. Діємо». Цей проект став базовою умовою подальшого динамічного розвитку спортивного туризму та краєзнавства на Недригайлівщині та сприяє створенню умов для розвитку та формування в гуртківців національних інтересів.

Створюючи даний проект, працюючи над реалізацією поставлених завдань, педагоги-позашкільники доводять громадськості, що туризм і краєзнавство є дієвим засобом формування життєвих компетентностей гуртківців та однією з форм раціонального використання вільного часу, проведення змістовного дозвілля, вивчення історії рідного краю, залучення широких верств населення (усіх вікових категорій) до пізнання своєї Батьківщини та її історико-культурної спадщини.

Виконуючи освітні завдання, педагогічні та учнівські колективи Недригайлівського БДЮТ і закладів загальної середньої освіти територіальних одиниць Недригайлівського району активно включилися в реалізацію означеного проекту, що передбачає проведення різноманітних заходів щодо формування в дітей та учнівської молоді почуття ідентифікації себе з українською нацією, єдності, відповідальності за загальну справу, усвідомлення значення спільних зусиль, роботи в команді. На думку педагогів БДЮТ, основними напрямками спортивно-туристської та краєзнавчої роботи на найближчу перспективу є активізація діяльності спортивно-туристських, краєзнавчих гуртків, залучення до навчання в них учнів сільської місцевості, проведення ступеневих і категорійних походів, краєзнавчих експедицій, удосконалення спортивної майстерності вихованців.

Актуальність проекту забезпечується оздоровчою функцією, теоретичною підготовкою, спортивною, пізнавальною, творчою, соціальною складовими та результативною участю в заходах зі спортивного туризму та краєзнавства. Діти засвоюють основи організації та проведення походів, експедицій спільно з педагогами розробляють маршрути, набувають досвіду та поширюють його серед зацікавленої аудиторії.

Проектом передбачено врахування психолого-педагогічних умов, матеріально-технічного, кадрового забезпечення. Для реалізації проекту залучені штатні працівники закладу позашкільної освіти: адміністрація БДЮТ, керівники гуртків, практичний психолог; педагогічні та учнівські колективи закладів загальної середньої освіти територіальних одиниць Недригайлівського району.

Етапи реалізації проекту:

I етап

- 1) проведення засідання педагогічної ради щодо вирішення питання запровадження освітньо-виховного практико-орієнтованого проекту «Знаємо. Вміємо. Діємо» в Недригайлівському БДЮТ;

- 2) вивчення педагогами законодавчих та нормативно-правових актів, якими слід керуватися при організації заходів, передбачених проектом «Знаємо. Вміємо. Діємо»;
- 3) аналіз науково-теоретичної та методичної літератури з проблеми.

II етап

- 1) проведення батьківських зборів щодо участі вихованців у заходах зі спортивного туризму та краєзнавства;
- 2) проведення «круглого столу» із залученням адміністрацій і педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти Недригайлівщини щодо залучення їх до участі в реалізації завдань проекту;
- 3) розроблення методичних рекомендацій, маршрутів, сценаріїв.

III етап (довгостроковий)

- 1) проведення заходів патріотичного спрямування.

Перелік заходів

1. Тренувальний збір з техніки туризму, присвячений Дню туризму (щорічно, вересень).
2. Участь в обласному туристському семінарі-зльоті «Педагогічні засади освітньо-виховної роботи з дітьми у гуртках спортивного напрямку» (щорічно, жовтень).
3. Велосипедні походи III ступеня складності по Недригайлівському району, Сумській, Полтавській, Чернігівській областях (жовтень 2015-2018, квітень 2015-2018). Об'єкти: музей ім. Ковпака (м. Путивль), Батуринська фортеця (м. Батурин Чернігівської області), Національний музей-заповідник українського гончарства в с. Опішня Полтавської області.
4. Проведення Днів творчості, майстер-класів у ЗЗСО територіальних громад Недригайлівщини з метою реалізації завдань проектів «Дійти до кожного – зацікавити всіх», «Знаємо. Вміємо. Діємо» (щорічно, відповідно до плану роботи закладу).
5. Лижні походи III ступеня складності по Недригайлівському району Сумської області, Полтавської області (лютий 2016, 2017, 2018 р.). Мета: оздоровлення, набуття технічних навичок ходьби на лижах, збір матеріалів краєзнавчого, народознавчого характеру. Об'єкти: Скіфські кургани (с. Пустовійтівка Роменського району), Більське городище - городище скіфського часу (село Більськ Котелевського району Полтавської області), Костянтинів - колишне вільне козацьке місто (Недригайлівський р-н Сумської області).
6. Пішохідний похід II ступеня складності (травень-червень 2016 - 2018 рр.).
7. Туристсько-краєзнавчий квест (на базі Вільшанської ЗОШ I-III ст. Недригайлівського району із залученням представників районної, місцевої

влади, БДЮТ, школи, представників громадськості, учнів, вихованців БДЮТ).
Мета: підвищення рівня майстерності з техніки видів спортивного туризму, вдосконалення знань з історії рідного краю. (вересень 2017, 2018 рр.).

8. Участь педагогів і вихованців гуртків спортивно-туристського, краєзнавчого профілю у туристсько-краєзнавчих зльотах територіальних громад Недригайлівщини (червень – липень щорічно).

9. Участь в обласному Чемпіонаті України зі спортивних туристських походів серед учнівської та студентської молоді (лютий 2017 р., 2018 р.).

10. Участь у Всеукраїнських змаганнях з туристських спортивних походів серед учнівської та студентської молоді в класі «Велосипедні походи 3 ступеня складності» (квітень щорічно).

11. Участь у Всеукраїнських змаганнях з туристських спортивних походів серед учнівської та студентської молоді в класі «Лижні походи 3 ступеня складності» (квітень щорічно).

12. Участь у відпочинкових наметових таборах (червень – серпень).

13. Організація, проведення та участь у краєзнавчих конференціях.

Прогнозовані результати:

1. Набуття учасниками проекту знань, умінь і навичок з техніки спортивного туризму та краєзнавства.

2. Залучення учнів до занять у гуртках спортивно-туристського, краєзнавчого спрямування (2015-2018 рр.).

3. Результативна участь у заходах обласного, всеукраїнського рівнів з техніки спортивного туризму, краєзнавства.

4. Підведення підсумків щодо виконання завдань проекту (грудень 2018 року)

IV етап Результати роботи (заходи, результати, учасники, місце дата проведення, документальне підтвердження)

1. Обласний етап Всеукраїнського зльоту туристів-краєзнавців (результат - І, ІІ м., керівники Філатов І.М., Шелудченко В.М., збірна команда гуртків «Спортивний туризм», «Юні туристи – краєзнавці», 2017 р.);

2. Тренувальний збір з техніки спортивного туризму (результат - зацікавлення та збільшення кількості вихованців у гуртках спортивно-туристського, краєзнавчого профілю, учасники - основний склад команди вихованців гуртків «Спортивний туризм», керівник Філатов І.М., місце проведення - Урочище Криничне Засульської сільської ради Недригайлівського району, термін - вересень, щорічно);

3. Майстер-класи та теоретичні відомості з засвоєння техніки різних видів спортивного туризму (результат - залучення вихованців до навчання в гуртки

- «Спортивний туризм», «Юні туристи-краєзнавці», учасники - Філатов І.М., Шелудченко В.М., термін - впродовж 2015-2016, 2016-2017, 2017-2018 н.р.;
4. Туристсько-краєзнавчий квест (результат - зацікавлення та збільшення кількості вихованців у гуртках спортивно-туристського та краєзнавчого напрямків, учасники – керівник Філатов І.М., дата - вересень 2017 р.);
5. Підсумкова конференція обласного етапу Всеукраїнських змагань зі спортивних туристських походів у 2016-2017 н.р. (результат - лауреат, учасники - команда гуртків «Спортивний туризм», керівник Філатов І.М., термін - 2.12.2017 р.);
6. Обласний етап Чемпіонату України зі спортивних туристських походів серед учнівської та студентської молоді у номінації «Велосипедні походи 3 ступеня складності» (результат - I м., учасники - команда БДЮТ, керівник – Філатов І.М., документ - наказ ДОН від 10.03.2016 №127-ОД;
7. Чемпіонати України зі спортивних туристських походів серед учнівської та студентської молоді у номінаціях «Лижні походи 3 ступеня складності», «Велосипедні походи 3 ступеня складності» (результати – II м., III м., учасники - команда Недригайлівського БДЮТ, керівник Філатов І.М., документ - дипломи Українського Державного центру туризму і краєзнавства (наказ від 08.04.2015 № 32-А);
8. Кубок України серед юнаків з велосипедного туризму (результат – III м., учасники – команда БДЮТ, місце проведення – м. Кіровоград, 2016 р.);
9. Усеукраїнські змагання з туристських спортивних походів в класі «Велосипедні походи 3 ступеня складності (результат – II м. (2016), III м (2017), «Лижні походи 3 ступеню складності» (результат – II м.), учасники – команда БДЮТ, керівник Філатов І.М., документ - дипломи Українського Державного центру туризму і краєзнавства (накази від 07.04.2016 № 36-А, від 03.04.2017 № 37-А).

ЛІТЕРАТУРА

1. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/4068>.

Кузьменко Оксана Михайлівна,
Кириківська загальноосвітня
школа І - ІІІ ступенів,
Великописарівський район,
Сумська область, смт. Кириківка

РОЗВИТОК ПОШУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКИХ НАВИЧОК УЧНІВ У СИСТЕМІ МАЛОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

Дослідницький спосіб пізнання відповідає природі мислення людини. Першим цю закономірність виявив давньогрецький філософ Сократ. Теоретичним підґрунтям організації пошуково-дослідницької діяльності школярів можуть стати психолого-педагогічні та методичні праці, в яких велике значення надається самостійній науковій роботі учнів. Відомий лікар та педагог М. Пирогов дослідницьку діяльність школярів під час навчання протиставляв офіційному, маючи на увазі, що мета його полягає в атестації учнів, а не в їхньому розвитку. Видатний педагог К. Ушинський неодноразово повторював, що навчання має надавати дитині можливість діяльності, яка відповідає її силам, і допомагати тільки там, де в неї не вистачає сил, поступово послаблюючи цю допомогу з віком дитини. Таку саму думку розвивала вітчизняний вчений і педагог-просвітитель С. Русова, яка наголошувала, що вчителю не варто у своїх поясненнях вичерпувати тему, учням потрібно надавати можливість самостійно доходити до її остаточного розуміння, адже це розвиває їхнє уявлення, творчі сили. В. Сухомлинський стверджував, що «джерело інтересів – у застосуванні знань, у переживанні почуття влади розуму над фактами та явищами. У глибині людського єства є споконвічна потреба відчувати себе відкривачем, дослідником, шукачем. У дитячому духовному світі ця потреба особливо сильна. Але якщо немає для неї поживи – живого спілкування з фактами і явищами, радості пізнання – ця потреба зникає, а разом з нею зникає й інтерес до знань» [5, с. 192].

Дидакти й методисти одностайні в тому, що пізнавальний інтерес формується в організованій пізнавальній діяльності, спрямованій на оволодіння знаннями й практичними навичками. Тому так важливо для досягнення учнями високого рівня навченості систематично, цілеспрямовано підтримувати й розвивати пізнавальний інтерес у школярів, ставити їх у ситуацію проблемного здобуття знань, практикувати нетрадиційне навчання.

Навички дослідницької діяльності учнів формуються поступово. Юного науковця вчителю-предметнику необхідно виховувати, починаючи з 5 класу, використовуючи на уроках форми й методи роботи, що сприятимуть розвитку дослідницьких навичок. Паралельно вчитель надає наукову та методичну

допомогу учням для якісної підготовки науково-дослідницької роботи в системі МАН, оскільки у школярів ще немає власного досвіду пошукової діяльності.

Рушійною силою пізнавальної діяльності учнів є мотив. Важливою умовою мотиваційного забезпечення роботи над науковим дослідженням є розуміння дітьми його практичної спрямованості. Тому важливо продумувати прийоми роз'яснення школярам практичної значущості роботи.

Засобом актуалізації й реалізації пізнавальної потреби в процесі самостійної діяльності школярів має стати система особистісно й об'єктивно зумовлених проблемних завдань. Під терміном проблемно-пошукове навчання слід розуміти певним чином організовану навчальну діяльність, у процесі якої створюється проблемна ситуація, а самостійна робота учнів спрямовується на усвідомлення, сприймання й розв'язання її, у результаті чого вони набувають нових знань, практичних умінь і навичок [4; 2].

Реалізація елементів проблемно-пошукового навчання ефективна за умов:

- залучення учнів до самостійної практично-пошукової діяльності на різних етапах навчання, умілого керування процесом спостереження над матеріалом;
- послідовного виконання всіх або більшості етапів пошуку (учень має не лише відтворювати знання, а й здійснювати пошук, досліджувати проблему);
- стимулювання навчально-дослідницької діяльності учнів, активізації їхнього мислення;
- заохочення школярів до активної мовленнєво-комунікативної діяльності, найвищий вияв якої – творчість.

Учитель має забезпечити розвиток дослідницьких умінь як властивостей особистості, що визначають успіх у проблемно-пошуковій діяльності [4, с. 4].

Добре продумана й організована пошуково-дослідницька робота дасть змогу підвищити пізнавальну активність школярів, їхній інтерес до процесу навчання, самостійність. Пошукова робота як вид діяльності розвиває в дітей пізнавальний інтерес до предмета, самостійне, усвідомлене сприйняття дійсності, критично-оцінювальне ставлення до неї, формує міцні, глибокі знання, науковий світогляд і, що дуже важливо, забезпечує високий рівень навченості учнів [3, с. 58].

Використовувати завдання випереджувального характеру можна в процесі підготовки до занять різних видів: засвоєння нових знань, вироблення навичок і вмінь, узагальнення й систематизації вивченого. Оскільки завдання можуть мати різний рівень складності, то й практикувати їх доцільніше диференційовано, враховуючи ступінь розумових зусиль, вікові особливості

дітей, обсяг пошукової та аналітично-порівняльної чи узагальнювальної роботи.

Серед пошуково-дослідницьких завдань випереджувального характеру варто виокремити такі: біографічні, літературознавчі, історично-красознавчі.

Наведені випереджувальні завдання варто також використовувати диференційовано, враховуючи обсяг і складність пошукової роботи, яку необхідно виконати учневі, та його вікові особливості.

Критерієм ефективності проблемного навчання є не тільки рівень досягнутих знань, умінь, навичок, а й сформованість певного інтелекту учнів [1, с. 48]. Кожен має можливість, спираючись на свої здібності, нахили, інтереси, суб'єктивний досвід, реалізувати себе в пізнанні, освітній діяльності.

Отже, роль учителя полягає в тому, щоб кожна дитина не просто запам'ятовувала готові знання, а й насамперед прагнула до самостійного пошуку відповідей. Це певною мірою слугуватиме формуванню в школярів навичок дослідницької діяльності, викликатиме інтерес до вивчення предмета.

У нинішніх умовах навчання домінуючим є особистісно зорієнтований підхід, перехід до гуманістичної й демократичної педагогіки. Це означає, що учень не є пасивним сприймачем інформації, а й співавтором заняття, учитель не лише пояснює матеріал, але й виявляє індивідуальні особливості, здібності й нахили школярів, створює сприятливі умови для їхнього духовного розвитку.

В. Сухомлинський писав, що майстерність справжнього наставника розумової праці полягає в умінні встановити гармонію між нагромадженням фактичних знань у голові дитини й розвитком її інтелекту шляхом самостійного оволодіння знаннями. Навчання виховує учня лише тоді, коли воно є не механічним запам'ятовуванням, а розумовою працею.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бронзенко Т. Як навчити свідомо сприймати літературу? / Т. Бронзенко // Українська мова і література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2007. - №7. – С. 47 – 56.
2. Донченко Т. Мотиваційне забезпечення навчальної діяльності на уроках мови / Т. Догченко // Дивослово. – 2001. - №7. – С. 24 - 26.
3. Мірошник С. Пошуково – дослідницькі завдання випереджувального характеру як засіб активізації пізнавальної діяльності учнів / С. Мірошник // Дивослово. – 2002. - №2. – С. 58 - 59.
4. Омельчук С. Проблемно – пошукове навчання синтаксису рідної мови / С. Омельчук // Дивослово. – 2007. - №10. – С. 2 - 7.
5. Сухомлинський В.А. Об умственном воспитании / Сост. и авт. вступ. ст. М.И. Мухин. – К. : Рад. школа, 1983. – 224 с.

Мірошниченко Оксана Анатоліївна,
Комунальний заклад позашкільної
освіти Тростянецької міської ради
«Палац дітей та юнацтва»,
м. Тростянець

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ПІД ЧАС ЗАНЯТЬ У ШКОЛІ РАНЬОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ

Проблема розвитку творчості і творчих здібностей дитини хвилювала в різні часи не тільки відомих педагогів, але й дослідників, мислителів, філософів, науковців. Якщо говорити про творчість дитини, слід наголосити, що маленька особистість найчастіше ще не здатна створювати щось зовсім нове, але створення, відкриття суб'єктивно нового для дитини вже є проявом творчості. Робота не за шаблоном, не за зразком є також показником розвинутих творчих здібностей. Творчість є одним із засобів підвищення емоційного тону особистості, а головне - актуалізації позитивної гами переживань, що супроводжує ефективну працю, переживання радості від зробленого, досягнутого, почуття впевненості у своїх силах, у своєму творчому потенціалі й творчих здібностях.

Творчі здібності - далеко не новий предмет дослідження. Проблема людських здібностей викликала величезний інтерес людей у всі часи. Однак у минулому в суспільства не виникало особливої потреби в оволодінні творчості людей. Таланти з'являлися як би самі собою, стихійно створювали шедеври літератури і мистецтва: робили наукові відкриття, винаходили, задовольняючи тим самим потреби розвивається людської культури. В наш час ситуація докорінно змінилася. Життя в епоху науково-технічного прогресу стає все різноманітніше й складніше. І воно вимагає від людини не шаблонних, звичних дій, а рухливості, гнучкості мислення, швидкої орієнтації й адаптації до нових умов, творчого підходу до вирішення великих і малих проблем [1, с. 60].

Творчість – це розумова й практична діяльність, результатом якої є створення оригінальних, неповторних цінностей, виявлення нових фактів, властивостей, закономірностей, а також методів дослідження і перетворення матеріального світу або духовної культури.

Творчість – це діяльність людини, яка створює нові матеріальні і духовні цінності, які, в свою чергу, мають суспільну значимість. Безумовно, продукти творчої діяльності дітей дошкільного та молодшого шкільного віку не мають суспільної значимості, вони відзначаються лише певними елементами новизни і носять скоріше за все суб'єктивний характер. Звичайно, елементи новизни, які

дитина вносить у свою діяльність, мають досить відносний характер, проте вони є передумовою динамічності тих знань, якими вона володіє. З розширенням цих знань з'являється можливість більш високого рівня прояву новизни, оригінальності.

Розвиток творчості у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку є важливим не лише тому, що завданням сучасної освіти є формування творчої особистості, а й тому, що людина, яка вміє творчо мислити, в нестандартних ситуаціях завжди знайде вихід, такій людині буде легше адаптуватися в житті. Лише творча особистість спроможна створювати, управляти, пропонувати нові теорії, нові технології, нові напрямки розвитку. Забезпечення кожній дитині можливості використання свого творчого потенціалу є одним із пріоритетних завдань закладів позашкільної освіти.

Сучасний світ вимагає від людини бути дедалі більш розвиненою, а видатні психологи радять починати навчання якомога раніше, оскільки після восьми років дитина стає менш сприйнятливою до нових форм навчання. Чим більший процес пізнання, тим легше дитині далі. Місцем, де дитина буде гармонійно розвиватися у всіх напрямках, є центри, школи раннього розвитку дитини. Головна мета їх діяльності - особистісний, соціальний та емоційний розвиток, мовленнєвий, творчий та естетичний розвиток маленьких особистостей.

У комунальному закладі позашкільної освіти Тростянецької міської ради «Палац дітей та юнацтва» підрозділом, який опікується питаннями освіти й виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, є Школа раннього розвитку дитини «Паросток». До занять залучаються діти старшого дошкільного віку, а також учні перших класів шкіл міста. Освітній процес здійснюється за такими напрямками: хореографія, музика, розвиток мовлення, образотворче мистецтво, англійська мова.

У програмі розвитку дітей дошкільного та молодшого шкільного віку школи «Паросток» розкриваються основні напрями розвивального впливу дорослих, що є визначальними для розвитку природних задатків і здібностей дітей до різних видів художньої діяльності (образотворчої, музичної, театралізованої), естетичного ставлення до дійсності, формування художніх умінь і навичок, сприяння самовираженню у художній творчості [4, с.7]. Завдання педагогів Школи – спираючись на схильність дітей до наслідування, прищеплювати їм навички й уміння, без яких неможлива творча діяльність, виховувати у них самостійність, активність у застосуванні цих знань і вмінь, формувати критичне мислення, цілеспрямованість [4, с. 37].

В основі діяльності Школи лежить ідея освіти й розвитку дитини через гру, казку, несподіванки, музику. Дошкільнята та молодші школярі сприймають нове краще тоді, коли воно виражене в яскравих образах. Казково-ігрова форма роботи розпочинається з самих перших днів перебування дітей у закладі. Педагог, який працює з дошкільнятами та дітьми молодшого шкільного віку, повинен мати дивовижний калейдоскоп енергії, таланту, працездатності, фантазії, натхнення, вміння імпровізувати, перевтілюватися. Кожен керівник гуртка обирає форми й методи, виявляючи власну ініціативу, творчість, самостійний пошук. В освітньому процесі використовуються різні форми проведення занять: заняття-ігри; заняття-подорожі; заняття-змагання; екскурсії; експрес-виставки; заняття разом з батьками; заняття-зустрічі; інтегровані заняття; вільні бесіди. Головний закон для педагогів «Паростка» - «Кожен день зустрічай дітей з радістю!» Особлива увага на заняттях гуртків приділяється використанню зацікавлюючих моментів з казковими персонажами. Керівники гуртків мають у своєму арсеналі іграшкових персонажів-помічників. На заняття з образотворчої діяльності приходять Олівець-Малювець. Під час занять з розвитку мовлення діти чекають на казкового Промінчика. У керівника гуртка з англійської мови свій помічник - це ведмедик Теді-Беа. Навчатися співу дітям допомагають Даринка-Веселинка та Домісолька.

Особливого значення в роботі школи «Паросток» надається проведенню цікавих, змістовних, тематичних виховних заходів. У плані роботи важливе місце посідають батьківські дні, під час яких батьки спілкуються з педагогами Школи, відвідують заняття, виставки дитячих робіт, фотовернісаж «Наше життя у «Паростку». Щороку проходить Тиждень школи.

Ефективність освітнього процесу в значній мірі залежить від професійного росту педагогів, їх наполегливості, творчості, постійного вдосконалення майстерності через залучення до різних форм методичної роботи. Окрім участі в роботі методичного об'єднання педагогів «Паростка», керівники гуртків беруть участь у роботі обласного методичного об'єднання педагогів шкіл раннього розвитку дитини. Саме ця робота розширює спілкування з колегами, допомагає обмінюватися досвідом роботи. Педагоги Школи підвищують свою майстерність через самоосвіту, огляд нової методичної літератури. Сприяють росту педагогічної майстерності участь у семінарах-практикумах, конференціях.

Надійним гарантом розвитку творчої особистості дитини може бути лише творча праця педагога. Якщо не навчити дитину творчості, вона все життя буде тільки копіювати й наслідувати чужий досвід. Творчими спеціалістами не народжуються, ними стають талановиті особистості в процесі копіткої праці.

Але створення сприятливих умов недостатньо для виховання дитини з високим творчим потенціалом, хоча деякі західні психологи і зараз вважають, що творчість спочатку властиво дитині і, що треба тільки не заважати їй вільно самовиражатися. Але практика показує, що такого невтручання мало: не всі діти можуть відкрити дорогу до творення, і надовго зберегти творчу активність. Виявляється, а педагогічна практика діяльності Школи раннього розвитку дитини «Паросток» доводить це, якщо підібрати відповідні методи навчання, то навіть дошкільнята та діти молодшого шкільного віку, не втрачаючи своєрідності творчості, створюють твори більш високого рівня, ніж їх однолітки, які за певних причин не мають можливостей для раннього творчого розвитку.

Тож, не випадково зараз так популярні дитячі гуртки і студії, музичні школи та школи мистецтв, центри та школи раннього розвитку дитини. Звичайно, ведеться ще багато суперечок про те, чому ж і як вчити дітей, але той факт, що вчити треба не викликає сумнівів [2, с. 32-38].

Отже, виховання творчих здібностей дітей буде ефективним лише в тому випадку, якщо воно буде цілеспрямованим процесом, у ході якого буде вирішуватися ряд приватних педагогічних завдань, спрямованих на досягнення кінцевої мети.

ЛІТЕРАТУРА

1. Березіна В.Г. Дитинство творчої особистості. / В.Г.Березіна, І.Л.Викентьев., С.Ю.Модестов. - СПб.: Видавництво Буковського, 1994. – 60 с.
2. Венгер Н.Ю. Шлях до розвитку творчості / Н.Ю.Венгер // Дошкільне виховання. – 1982.- № 11. – С. 32 - 38.
3. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт». – Тернопіль: Мандрівець, 2012. – С. 7.
4. Серенко Л.Б. Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку / Л.Б.Серенко //Обдарована дитина. - 2007. - №6. - С. 36 - 39.

Науменко Валентина Анатоліївна,
Комунальний комплексний заклад
позашкільної освіти Буринської
міської ради Будинок дитячої та
юнацької творчості, м. Буринь

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ ГУРТКІВ «ПАПЕРОВА ПЛАСТИКА»

На сучасному етапі розвитку суспільства актуальним завданням системи освіти стало виховання творчої особистості, спроможної створювати, управляти, пропонувати нові теорії, нові технології, нові напрямки розвитку,

знаходити шляхи виходу зі складних нестандартних ситуацій. Тому забезпечення кожній людині можливості використання свого творчого потенціалу є одним із пріоритетних завдань закладів позашкільної освіти. А отже, особливого значення набуває розвиток творчих компетентностей, коли саме творчий підхід до розв'язання будь-яких завдань, творча праця, постійне підвищення своєї майстерності є життєво необхідними кожному. Адже, опанування знаннями та вміннями в готовому вигляді, за готовими зразками та шаблонами забезпечує лише репродуктивний, виконавський рівень.

Ефективність формування творчих компетентностей вихованців у закладі позашкільної освіти забезпечується шляхом:

- створення креативного, інноваційного середовища;
- використання творчо-розвивальних технологій і методів навчання;
- мотивації вихованців до розвитку власних творчих здібностей, формування творчого стилю діяльності;
- залучення вихованців до створення творчих авторських робіт;
- сприяння у просуванні творчих проектів вихованців;
- досягнення успіхів у конкурсах, виставках тощо.

Керівником гуртків у Будинку дитячої та юнацької творчості працюю з 1999 року. Відносини з дітьми будує на принципах співробітництва, співтворчості, намагаюсь допомогти дітям розвивати почуття прекрасного, пробуджувати творчі сили. У центрі стоять не програми чи заходи, а саме діти, їх індивідуальні нахили, інтереси, здібності.

У роботі керуюсь наступними принципами:

- поступовий підхід до творчості дітей, опираючись на інформацію, яку вже отримали;
- навчання грамотному виконанню робіт під керівництвом дорослого, а не з його надмірною опікою й допомогою;
- індивідуальний підхід;
- формування стійкого інтересу до паперової пластики.

На заняттях гуртка даю дітям творчі завдання, метою яких є створення оригінальних виробів, шляхом підбору необхідних матеріалів і технік. Такі заняття виключають роботу за зразком. Але необхідно допомогти дітям, по-перше, створити в уяві відповідний образ і, по-друге, знайти найбільш раціональні способи виготовити його. З цією метою використовую зразки, але вони мають зовсім інший навчальний зміст. Це не зразки для копіювання, а зразки-аналоги, які демонструють можливі варіанти творчого рішення поставленої задачі. На зразках роз'яснюється, що саме потрібно шукати, як це

можна зробити, які практичні дії можна виконати. Опираючись на них, діти самостійно проектують і виготовляють власні вироби.

На заняттях діти не просто відтворюють те, що засвоюють. Завдяки своїй унікальності й неповторності, вони розвивають, доповнюють, вдосконалюють свої знання, нахили, здібності. У цьому полягає особливість моєї методики, що будується на захопленні творчою діяльністю, творчому самовдосконаленні, багатстві вражень. Я переконана, що методика навчання в гуртку не може бути нормативною, а повинна будуватися з урахуванням настрою дитини. Намагаюсь включати дітей у власну систему цінностей, насичувати педагогічний процес такою творчою діяльністю, яка має велике духовне й соціальне значення.

У процесі роботи прагну допомогти дитині знайти свій ключ до успіху. Слід створювати такі умови, в яких вона розкриватиме свої здібності, зростатиме духовно, творчо, інтелектуально. І тоді нахили дітей, виявлені на гуртку, переростуть у стійкий інтерес.

За таких умов гурток стає місцем комфорту особистості, співпраці й взаєморозуміння, сприяє розвитку її інтересів, гнучкості, розвитку вмінь і навичок.

Кожне заняття гуртка – це нові відкриття в світі творчості. Діти самі прагнуть обрати роботу до душі. Моє ж завдання - тактовно, не нав'язуючи своєї думки, допомогти у створенні дитячого шедевру.

На заняттях гуртка поділяю дітей на три творчі групи, які працюють за методом індукції, тобто від простого до складного.

Діти першої групи виготовляють прості вироби, витинають прості візерунки, які їм під силу й вони ніколи не відчують себе нереалізованими.

Гуртківці другої групи виконують роботу більш підвищеної складності, враховуючи власну творчу уяву, вміння та фантазію.

Третя група вихованців – це обдаровані гуртківці, які виконують найскладніші елементи та вироби як за завданням керівника, так і за власними схемами та ескізами.

Такий підхід до освіти гуртківців, дозволяє дітям реалізувати всі свої творчі задуми й ніколи не відчувати себе переможеними, або гіршими за інших. Їхні вироби – це витвори їхніх рук, це прояв їхньої власної самостійності та умінь. На кожному занятті гуртка організовую виставку робіт, де діти самостійно аналізують свої власні помилки, шукають шляхи їх виправлення.

Все це, на мою думку, сприяє розвитку в дітей почуття власного «Я», самоаналізу, вміння аргументувати та відстоювати власну точку зору.

Програма гуртка не повинна бути впертою догмою. Адже керівнику, в першу чергу, слід враховувати зацікавленість дитини тією чи іншою темою. Якщо в її очах не спалахує іскорка, необхідно шукати інші шляхи самореалізації особистості, бо можна втратити найголовніше – дитячу творчість і бажання творити красу. Діти із задоволенням відвідують такі заняття, а після закінчення не поспішають додому.

У гуртках налагоджена співпраця з батьками вихованців. Періодично проводжу «родинні заняття», де діти зі своїми рідними виготовляють колективні роботи, вчать, змагаються одне з одним. На таких заняттях панує атмосфера взаємодопомоги та взаємовиручки. Це позитивно впливає на творче зростання вихованців.

Найактивніших гуртківців залучаю до проведення майстер-класів. Діти виступають у ролі асистентів: роблять певні заготовки, пояснюють етапи виконання роботи, допомагають новачкам освоїти нове мистецтво.

Практикую проведення персональних виставок вихованців. Це допомагає їм краще пізнати себе, розвиває внутрішню культуру, творчу уяву, фантазію, цілеспрямованість, відповідальність, наполегливість, підносить її особистісний статус.

Мої вихованці – активні учасники та неодноразові переможці районних, обласних масових заходів і конкурсів. Їхні роботи демонструються на районних виставках технічної творчості та декоративно-вжиткового мистецтва, на постійно діючих виставках дитячої творчості.

Отже, формування творчих компетентностей на заняттях гуртків «Паперова пластика» дозволяє повною мірою розкрити природні здібності дитини: неординарність думок, здатність до застосування на практиці різноманітних ідей, можливість здійснювати свій вибір, знайти себе в світі й відкрити світ у собі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Биковська О.В. Позашкільна освіта: теоретико-методичні основи: монографія / О.В. Биковська. – К. :ІВЦ АЛКОН, 2008. – 336 с.
2. Овчарук О. Компетентності як ключ оновлення змісту освіти / О. Овчарук //Стратегії реформування освіти в Україні : рекомендації з освітньої політики. - К., 2003. – 42 с.
3. Пометун О. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти / О. Пометун // Рідна школа. - 2005. - №1. – С. 65 - 69.

Тищенко Людмила Миколаївна,
Центр творчості дітей та юнацтва
«Шевченківець» м. Київ

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ ТА ФОРМУВАННЯ БАЗОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Метою сучасного освітнього процесу є – формування у дітей необхідних компетенцій, надання їм ґрунтовних знань з різних предметів, формування громадянина, патріота; інтелектуально розвиненої, духовно і морально зрілої особистості, готової вправлятися з особистими проблемами, творити себе й оточуючий світ. Усі діти мають творчий потенціал. Головне завдання для педагога - створити умови для їхнього розвитку. У Законі України «Про позашкільну освіту» відмічається, що «позашкільна освіта є складовою системи безперервної освіти, визначеної Конституцією України, Законом України «Про освіту», цим Законом, і спрямована на розвиток здібностей і обдарувань вихованців, учнів і слухачів, задоволення їх інтересів, духовних запитів і потреб у професійному визначенні».

Реалізація компетентнісного підходу в позашкільній освіті передбачає дотримання низки дидактичних умов. Перша з них полягає в чіткому усвідомленні педагогами дидактичної специфіки, закладеної в поняття «компетентність» як педагогічної категорії, що може характеризувати як певний етап в освітньому процесі, так і його кінцевий результат – результат освіти.

Компетентнісний підхід у позашкільній освіті – це підхід, що базується на застосуванні в меті, завданнях, змісті, формах та методах позашкільної освіти компетентностей особистості.

Актуальність застосування компетентнісного підходу в освіті, зокрема позашкільній, визначається необхідністю формування базових компетентностей особистості, її сучасного світогляду, розвитку творчих здібностей, навичок самостійного наукового пізнання, самоосвіти і самореалізації. Також, як зазначають вчені, впровадження компетентнісного підходу обумовлено загальноєвропейською і світовою тенденцією інтеграції і глобалізації; необхідністю гармонізації європейської системи освіти; зміною освітньої парадигми, що відбувається в останні десятиліття.

Компетентнісний підхід в позашкільній освіті реалізує декілька функцій. По-перше, він забезпечує формування компетентної особистості, яка має знання, вміння, навички, досвід, культуру. При цьому компетентнісний підхід не лише поєднує декілька складових у досягненні результату, а й забезпечує

якісно новий, системний, цілісний результат. По-друге, компетентнісний підхід забезпечує якість позашкільної освіти, сам її результат, що є категорією і характеристикою якості. По-третє, компетентнісний підхід забезпечує підвищення ефективності процесів навчання, виховання, розвитку, соціалізації та їх результативність. Це зумовлено тим, що позитивний вплив на один процес позитивно позначиться на інших. Одночасне вирішення не одного завдання, а цілого комплексу сприяє підвищенню ефективності роботи в цілому, її інтенсивності.

З вищевказаного можна зробити висновок, що компетентнісний підхід в позашкільній освіті виконує наступні функції:

- формування компетентної особистості;
- забезпечення якості позашкільної освіти;
- підвищення ефективності процесу навчання, виховання, розвитку та соціалізації.

У компетентнісному підході пріоритетом є мета освіти, вектори якої спрямовані на навчання, самовизначення, самоактуалізацію, соціалізацію й розвиток індивідуальності.

Враховуючи різноманітність підходів, доцільно у структурі компетентностей, що становлять основу реалізації компетентнісного підходу в позашкільній освіті, виділити такі: пізнавальна, практична, творча і соціальна.

Пізнавальна компетентність є першою в основі реалізації компетентнісного підходу в позашкільній освіті. Вона забезпечує оволодіння поняттями, знаннями про культуру, природу, техніку, суспільство; сфери життєдіяльності людини; види, способи, засоби праці, матеріали та інструменти; морально-психологічні якості особистості; способи організації вільного часу тощо. Також ця компетентність сприяє засвоєнню здобувачами освіти технічної, екологічної, економічної та іншої термінології.

Слід відзначити, що пізнавальна компетентність з урахуванням психофізичних особливостей дітей, передбачає їх ознайомлення зі світом сучасної техніки, технологій, культури, довкілля. Важливою складовою цього процесу є самостійна навчальна робота здобувачів освіти дослідницько-експериментального напрямку – оволодіння науковими знаннями, практичними вміннями та навичками в усіх формах організації навчання, як під керівництвом педагога, так і без нього. Цілями такого навчання, в гуртках дослідницько-експериментального напрямку, з погляду перспективи написання науково-дослідницької роботи, мають бути: закріплення, поглиблення, розширення та систематизація знань; формування потреби до постійної самоосвіти; формування навичок самостійної дослідницької діяльності.

Існує багато видів самостійних навчальних робіт, але з погляду на проблему педагога-позашкільника використовують наступні:

- за типом задач, що розв'язуються (дослідницька; творча; пізнавальна тощо);
- за рівнями проблемності (репродуктивна; дослідницька).

На заняттях історичного гуртка важливим завданням керівника є довести вихованцям те, що історичний процес складається з важливих факторів, які мають значний вплив, а також те, що для розуміння подій минулого недостатньо однієї книги чи джерела. І що завдання історика – вивчення різноманітної літератури, розуміння часу і країн, коли і де була написана ця література. Необхідно вивчати взаємний вплив факторів подій і наслідків історичного явища.

Сукупність морально-психологічних, емоційно-вольових, трудових понять, знань, переконань, якими оволодівають діти в процесі розвитку пізнавальної компетентності, є основою для формування в них принципів, світогляду, особистісних якостей. При цьому знання видів та способів організації вільного часу сприяє його правильному використанню дітьми.

Отже, пізнавальна компетентність в позашкільній освіті озброює особистість поняттями, знаннями. При цьому особливе значення має не лише засвоєння окремих знань, а й оволодіння ними комплексно. Тому необхідним є не тільки відповідний рівень розвитку широкого кола знань, а й обов'язкове застосування їх у практичній діяльності, що здійснюється за допомогою ще однієї компетентності – практичної.

Практична компетентність спрямована на формування вмінь та навичок особистості застосовувати отримані знання та поняття на практиці. Серед них основні види пізнавальної, дозвіллевої діяльності. У сучасних умовах зростає роль уміння здобувати інформацію з різних джерел, засвоювати, поповнювати та оцінювати її, тобто практично застосовувати способи пізнавальної діяльності. Робота, заснована на використанні літератури та джерел, привчає здобувачів освіти до критичного пошуку та аналізу літератури, закладає основи праці з літературою та джерелами.

Наприклад, дуже важливою для становлення дослідника (в гуртках науково-дослідницького напрямку) є робота із джерелами: засоби масової інформації, газети та журнали, робота в архівах. Це актуально для розробки тем сучасності чи недавніх подій, де майже, чи зовсім не існує відповідної літератури та вимагає більшої критичності, наполегливості й допитливості, що є виявом наукового підходу в прямому сенсі.

Педагоги-позашкільники при підготовці здобувачів освіти до формування своїх науково-дослідницьких робіт – від постановки проблеми до оформлення і захисту своїх робіт використовують проектну методику. Проект – це сукупність певних дій, документів, текстів для створення реального об'єкту, предмета, створення різного роду теоретичного або практичного продукту. Основною метою створення проектів в контексті проблеми що розглядається є прищеплення вихованцям уміння користуватися дослідницькими прийомами: збирання інформації, аналіз із різних точок зору, висування гіпотез, уміння робити висновки.

Існує кілька типів проектів: творчі, ігрові, інформаційні, дослідницькі. Саме дослідницький проект дозволяє здобувачам освіти вчитися самостійно отримувати знання, критично оцінювати інформацію, висувати гіпотезу, доводити її право на існування. Цей тип проектів педагоги-позашкільники використовують для проведення освітньої роботи за різними напрямками.

Дослідницькі проекти мають структуру наближену до справжніх наукових досліджень. Вони припускають аргументацію актуальності теми, визначення проблеми, предмета, об'єкта, цілей і завдань дослідження. Обов'язкове висунення гіпотези дослідження, позначення методів дослідження й проведення експерименту. Закінчується проект обговоренням і оформленням результатів, формулюванням висновків і позначенням проблем на подальшу перспективу дослідження. Причому знання, уміння і навички виконують функцію не стільки самостійних цілей, скільки засобів у процесі формування компетентної особистості. Дуже ефективною мотивацією є взаємооцінка здобувачами освіти проектів один одного.

Керівник секції МАН повинен викладати матеріал, який не входить до загального курсу закладу середньої освіти, поглиблюючи знання з певного предмету, показуючи здобувачам освіти різні точки зору. Таким чином педагог більше зацікавить підлітків та молодь, також вони матимуть більший вибір тем для дослідження.

Введення практичної компетентності в освітній процес закладу позашкільної освіти дозволяє вирішити типову для освіти проблему, коли, оволодівши набором теоретичних знань, здобувачі освіти зазнають значних труднощів у їх реалізації при вирішенні конкретних завдань або проблемних ситуацій.

Водночас, засвоєння практичної компетентності забезпечує лише застосування знань на практиці, оволодіння трудовими вміннями та навичками. Подальше формування компетентної особистості, її розвиток обумовлює наступна компетентність – творча.

Творча компетентність забезпечує розвиток творчої діяльності, майстерності, здібностей, нахилів та уяви особистості. Особливе значення творча компетентність має в сучасних умовах, коли творчий підхід до розв'язання будь-яких завдань, творча праця, постійне підвищення своєї майстерності, самоосвіта стали життєво необхідними кожному. Адже опанування знаннями та вміннями у готовому вигляді, за готовими зразками та шаблонами забезпечує лише репродуктивний, виконавський рівень.

Необхідно зазначити, що творча компетентність в позашкільній освіті зумовлює навчання дітей творчості, формування у них з раннього віку досвіду творчої діяльності, майстерності, розвитку творчих здібностей, нахилів. Це здійснюється в процесі розв'язання ними творчих завдань, пошуку раціональних шляхів і способів виконання роботи, внесення раціоналізаторських пропозицій, самостійного визначення технології виготовлення виробів тощо. При цьому необхідним постає розвиток творчої уяви, фантазії, креативного мислення, інтересу до видів творчості, а також формування естетичних смаків, художнього і технічного хисту. Головне спрямувати здобувачів освіти до пошуку нестандартної точки зору, до пошуку аргументів, які доводять різні точки зору, різні аспекти мислення та трактовки подій, вплив різних факторів.

Важливим є проведення співбесід, дискусій серед здобувачів освіти, зацікавлених в груповому вивченні проблеми та науковому пошуку. Бажаючи безпосередньо брати участь у роботі над дослідженням, вони повинні бути добре морально налаштовані та мати загальне уявлення про структуру, обсяг, оформлення роботи, вміти її презентувати.

Отже, творча компетентність сприяє творчій, раціоналізаторській, винахідницькій діяльності, розвитку здібностей особистості.

Водночас, формування компетентної особистості неможливе без розвитку культури праці, комплексу особистісних якостей, потрібних людині як суб'єкту сучасного виробництва і культурного розвитку суспільства.

Соціальна компетентність – спрямована на виховання та розвиток загальної культури особистості, здатності до співпраці, самореалізації та самовизначення. Також ця компетентність визначає сукупність якостей людини, що становлять її імідж, індивідуальний стиль діяльності.

Соціальна компетентність у позашкільній освіті забезпечує формування активної життєвої позиції, адаптацію, готовність до безперервної освіти, конкурентної боротьби на ринку праці, потребу ініціативно включатися в систему нових економічних відносин, підприємницьку діяльність, її засвоєння обумовлює прояв та розвиток важливих людських якостей і здібностей

особистості, ставлення до праці; засвоєння соціального досвіду. Також соціальна компетентність характеризує взаємодію людини з суспільством, соціумом, іншими людьми. Ця компетентність, як сукупна характеристика громадянської зрілості особистості, виступає одночасно і як соціальна дієздатність, уміння людини передбачати наслідки своїх дій, робити правильний вибір при їх виконанні, дотримуватися балансу загальних і особистих інтересів.

Позашкільна освіта як невід’ємна складова системи освіти має істотний потенціал для становлення і розвитку компетентностей особистості. Цей потенціал полягає в змісті позашкільної освіти, її формах, методах, умовах. Так, зміст позашкільної освіти об’єктивно більше орієнтований на реальні інтереси, потреби здобувачів освіти різного віку, що принципово доповнює зміст та форми роботи закладів загальної середньої освіти. Форми організації освітнього процесу, як правило, орієнтовані на включення дітей в реальну діяльність, умови ж забезпечують ефективність організації процесу.

Важливе місце в методиці здійснення компетентнісного підходу в позашкільній освіті належить змісту освіти. Це обумовлено тим, що досягнення основної мети та завдань позашкільної освіти забезпечується перш за все її змістом. І саме зміст освіти в процесі навчання, виховання, розвитку та соціалізації здобувачів освіти закладів позашкільної освіти має визначати її якість і доступність, забезпечити формування базових компетентностей вихованців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Биковська О.В. Позашкільна освіта: теоретико-методичні основи: монографія / О.В. Биковська. – К. :ІВЦ АЛКОН, 2008. – 336 с.
2. Бойко А.Е. Модернізація навчально-виховного процесу в позашкільних навчальних закладах у контексті реалізації компетентнісного підходу / А.Е. Бойко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. - 2010. - № 5(7). – С. 35 – 39.
3. Заблоцька О.С. Компетентнісний підхід як освітня інновація: порівняльний аналіз / О.С. Заблоцька // Вісник Житомирського державного університету. Випуск 40. - Серія: Педагогічні науки. - 2008. - С. 63 - 68.
4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О.В. Овчарук. - К.: «К.І.С.», 2004. – 112 с.

Ткаченко Вікторія Володимирівна,
комунальний заклад Сумської
обласної ради - обласний центр
позашкільної освіти та роботи з
талановитою молоддю, м. Суми

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВИХОВАНЦІВ У ТВОРЧОМУ ОБ'ЄДНАННІ «ПАПЕРОВА ПЛАСТИКА»

Загально визнаним є твердження про те, що які ідеї, зміст і морально-етичні норми сповідаються і реалізуються сьогодні освітою, таким буде суспільство у недалекому майбутньому. Насамперед мова йде про те, що оновлена освіта покликана формувати не лише носія певних знань, але й творчу особистість, здатну використовувати отримані знання для конкурентоспроможної ціленаправленої діяльності в будь-якій сфері суспільного життя. Оновлення змісту, форм, методів освіти детермінує впровадження в освітній процес закладів освіти компетентнісного підходу.

Компетентнісний підхід в освіті набув популярності у європейських країнах. Відомим його ідеологом вважають британського психолога Дж. Равена, до сфери наукових інтересів якого входять проблеми природи компетентності, діагностики компетентностей дітей. В освітньому просторі України компетентнісний підхід є одним з актуальних: проводяться наукові дослідження відповідних проблем, розробляються методологічні основи (І.Д. Бех, І.Г. Єрмаков, О.О. Овчарук, О.І. Пометун, О.Я. Савченко, В.І. Луговий, Л.М. Масол та ін.); основні положення компетентнісного підходу в поєднанні з особистісно зорієнтованим, покладено в основу нових нормативних документів: Державного стандарту початкової загальної освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 р. № 462); Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392), які представляють перелік ключових, міжпредметних і предметних компетентностей, Закон України «Про позашкільну освіту»), ін.

Освіта відіграє важливу роль – готує людину до життя в сім'ї, громаді, країні, до роботи та творчості, до реалізації себе як особистості в суспільстві. Сьогодні немає сумніву в тому, що компетентнісний підхід є одним із тих чинників, що сприяють модернізації змісту освіти. Компетентнісний підхід доповнює ті освітні інновації і класичні підходи, що допомагають освітянам гармонійно поєднувати позитивний досвід для реалізації сучасних цілей [5]. Впровадження компетентнісного підходу дає можливість підвищити

адаптованість дітей до життєдіяльності в умовах зростаючого динамізму і невизначеності, підготувати їх до життя. Необхідними для досягнення життєвого успіху визнаються такі риси особистості, як самостійна продуктивність, активність, ініціативність, креативність.

У закладах позашкільної освіти створені найбільш сприятливі умови щодо розвитку творчого потенціалу особистості, її задатків і здібностей. Саме позашкільна діяльність сприяє розвитку компетентностей вихованців. Уся виховна робота у позашкільному закладі спрямована на розвиток творчої особистості, її ініціативи з урахуванням потреб та здібностей, на формування творчих компетентностей. Саме творча компетентність людини набуває в умовах сьогодення життєвої важливості.

У процесі реалізації компетентного підходу відбувається переосмислення уявлення, що вихованець - не лише «носіє» певної групи «знань, умінь, навичок», а є соціальною істотою, яка має реалізовуватися в майбутньому, виконувати соціальні ролі й вирішувати коло професійних і життєвих завдань. Його сутність в освіті полягає в тому, що в основу покладено таку категорію як компетентність [2].

Відомо, що компетентнісний підхід в позашкільній освіті:

- забезпечує формування компетентної особистості, яка має знання, вміння, навички, досвід, культуру;
- забезпечує якісно новий, системний, цілісний результат у позашкільній освіті;
- забезпечує підвищення ефективності процесу навчання, виховання, розвитку та соціалізації, їх результативність.

Пропозиції, підходи за темою дослідження обговорювалися на обласних семінарах, на засіданнях методичних об'єднань. Розроблені ідеї щодо формування творчих компетентностей вихованців у творчому об'єднанні «Паперова пластика» ефективно впроваджуються в освітній процес відділу, що сприяло розробленню методичних рекомендацій для керівників гуртків з розділів: «Аплікація», «Витинанка», «Квілінг», «Оригамі» та тематичних циклів занять з використанням інтерактивних технологій за авторською освітньою програмою, впровадження їх у роботу закладів позашкільної освіти, розробленню моделі формування творчих компетентностей вихованців у творчому учнівському об'єднанні «Паперова пластика». Необхідно відзначити, що творча компетентність у позашкільній освіті зумовлює навчання дітей творчості, формування у них з раннього віку досвіду творчої діяльності, майстерності, розвитку творчих здібностей, нахилів. Це здійснюється в процесі розв'язання дітьми творчих завдань, пошуку раціональних шляхів і способів

виконання роботи, внесення раціоналізаторських пропозицій, самостійного визначення технології виготовлення виробів тощо. При цьому необхідним постає розвиток творчої уяви, фантазії, креативного мислення, інтересу до видів творчості, а також формування естетичних смаків, художнього і технічного хисту.

Заклади позашкільної освіти мають яскраво виражену специфіку впливу на особистість дитини. Передусім, це добровільність і право вибору занять, різноманітність та альтернативність спілкування як з однолітками, так і з педагогами, керівниками гуртків, диференційованість за інтересами та захопленнями, унікальні можливості щодо інтелектуального та творчого становлення особистості. У таких закладах створені найбільш сприятливі умови щодо розвитку творчого потенціалу особистості, її задатків і здібностей [3].

Заняття в закладах позашкільної освіти, будучи необов'язковими, природно «добудовують» незаповнені проміжки становлення особистості. Свобода і можливість вибору улюблених занять позитивно впливає на дітей. При цьому організація діяльності дітей у формі дозвілля сприяє вільному спілкуванню у середовищі ровесників, з якими дитина вважає себе найтісніше пов'язаною і авторитет яких для неї безперечний. У той же час, переживання успіху викликає позитивне ставлення до творчої діяльності, сприяє набуттю певного життєвого досвіду, навичок самостійної діяльності і поведінки, тобто поступово здійснюється становлення тих властивостей і якостей, які є складовими творчої особистості [4].

Вільний час – умова для розширення світогляду дітей, для їх самостійного творчого пошуку в будь-якій галузі, для поглиблення емоційного сприйняття сучасного життя [1]. З метою активізації творчої діяльності вихованців, підвищення їх технічної майстерності заплановано навчальний матеріал подавати з поступовим ускладненням, з урахуванням принципів природовідповідності та наступності, відповідно до компетентнісного підходу. На початковому навчальному рівні передбачено засвоєння початкових, елементарних знань по кожній із технік. На основному навчальному рівні вихованці закріплюють, розширюють, удосконалюють набуті знання, уміння і навички, оволодівають різними техніками та прийомами роботи з папером. Групи вищого навчального рівня вчать знаходити оригінальні рішення, самостійно добирати виражальні засоби, різноманітні техніки, розширюючи свої творчі можливості.

Для поживлення освітнього процесу та активізації діяльності вихованців творчого об'єднання «Паперова пластика» обов'язково має бути заплановано використання на заняттях інтерактивних технологій, що сприяють розвитку

творчих компетентностей, інтелекту та творчого потенціалу вихованців. З метою розвитку умінь ведення дискусії, на заняттях доцільно використовуватися методи інтеракції: «Мікрофон», «Навчаючи вчуся», «Мозковий штурм» тощо. Проводиться робота в парах та у малих групах, що сприяє виробленню навичок співробітництва. Така форма роботи повинна використовуватися на всіх етапах заняття. Для підвищення ефективності навчання, формування у дітей творчих компетентностей, обов'язково мають використовуватися самостійні роботи, що забезпечує самостійне виконання вихованцями вивченого матеріалу, його закріплення і поглиблення у час, вільний від занять. Діти самостійно працюють вдома для кращого засвоєння матеріалу за вивченими темами, що сприяє більш високій результативності.

Щоб краще зрозуміти дитину, її внутрішній світ та уподобання, велика увага має приділятися співпраці з батьками. Ця робота сприяє тому, що рейтинг батьків в очах дитини зростає і батьки з більшою повагою відносяться до дитячих робіт, краще розуміють власну дитину. Для активізації та зацікавленості вихованців і їх батьків, бажано проводити календарні заняття, різноманітні свята та виховні заходи, присвячені певній темі.

Важливо, щоб вихованці творчого об'єднання були активними учасниками виставкової та екскурсійної діяльності, що сприяє розвитку їх творчих компетентностей. Конкурсна діяльність є стимулом для творчості вихованців, вона дає можливість перевірити дітям свої сили, здібності, оцінити свої можливості, тим самим сприяє вибору життєвого шляху, виховує волю, витримку та характер.

Отже, формування компетентностей вихованців – необхідний, значущий процес. У творчому об'єднанні створені сприятливі умови щодо розвитку творчого потенціалу особистості, її задатків і здібностей. У закладах позашкільної освіти дитина розкривається, стверджується як особистість.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І.Д. Виховний потенціал позашкільної освіти / І.Д. Бех // Теоретико-методичні основи виховання творчої особистості в умовах позашкільних навчальних закладів: Зб. матеріалів наук.-практ. конф. 30-31 березня 2006 р. Ч. 1. Кол. авт. К.: 2006. – С. 4–10.
2. Биковська О.В. Позашкільна освіта: теоретико-методичні основи: моногр. /О.В. Биковська. – К. : ІВЦ АЛКОН, 2008. – 336 с.
3. Демин В.А. Профессиональная компетентность специалиста: понятие и виды / В.А. Демин // Мониторинг образовательного процесса. – 2000. – №4. – С. 35 - 40.
4. Кухарик Н.П. Развитие творческих способностей младших школьников: психолого-педагогический аспект - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc.../Kuhar.pdf>.
5. Матійків І. Компетентнісний підхід до професійної підготовки майбутніх фахівців / І. Матійків // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2006. – №3. – С. 44 - 53.

Харламенко Валентина Борисівна,
Кандидат педагогічних наук, доцент,
КЗ Сумський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти,
м. Суми

ПРОБЛЕМА РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ В ПОЗАШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ: ПРОФОРІЄНТОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

На сьогодні позашкільна освіта є невід'ємним компонентом системи освіти, визначеної Конституцією України, законами України «Про освіту», «Про позашкільну освіту» [1]. Даний напрям зорієнтований на розвиток інтересів, здібностей, нахилів, креативності дітей та молоді, здобуття ними пропедевтичних компетентностей, необхідних для їх соціалізації й подальшої професійної діяльності.

Аналіз останніх праць науковців (І. Бех, О. Биковська, О. Беляєва, В. Вербицький, Л. Вотякова А. Золотарьова О. Лебедев, Г. Пустовіт) свідчить, що саме компетентісний підхід у позашкільній освіті надає можливість особистості розкрити потенційні можливості й бути конкурентоспроможною на ринку праці. Як зазначають вчені, впровадження компетентісного підходу обумовлено загальноєвропейською і світовою тенденцією інтеграційних і глобалізаційних процесів, необхідністю гармонізації європейської системи освіти, зміною освітньої парадигми.

Компетентісний підхід, за переконаннями І. Беха, повинен забезпечити несуперечливу трансформацію суб'єкта учіння у суб'єкта розвиненої суспільної практики, а саме у суб'єкта практичної діяльності як цілеспрямованого перетворення дійсності [2].

Компетентісний підхід у позашкільній освіті – це підхід, що ґрунтується на реалізації через мету, завдання, зміст, форми та методи позашкільної освіти формування необхідних компетентностей особистості.

Враховуючи різноманітність підходів, доцільним у структурі компетентностей, що є основою реалізації компетентісного підходу в позашкільній освіті, виділити такі: пізнавальна, практична, творча й соціальна [3].

Зупинимося на характеристиці соціальної компетентності, як такої, що забезпечує професійне самовизначення особистості. Соціальна компетентність – компетентність, яка забезпечує реалізацію компетентісного підходу в позашкільній освіті, й спрямована на виховання та розвиток загальної культури особистості, здатної до співпраці, самореалізації та самовизначення.

Саме ця компетентність визначає сукупність якостей особистості, що становлять її імідж, індивідуальний стиль діяльності.

Соціальна компетентність у позашкільній освіті забезпечує формування активної життєвої позиції, адаптацію, готовність до безперервної освіти, конкурентної боротьби на ринку праці, потребу ініціативно включатися в систему нових економічних відносин, підприємницьку діяльність: її засвоєння обумовлює прояв та розвиток важливих людських якостей і здібностей особистості, ставлення до праці; засвоєння соціального досвіду. Отож, соціальна компетентність характеризує взаємодію людини з суспільством, соціумом. Ця компетентність як сукупна характеристика громадянської зрілості професіонала виступає одночасно як соціальна дієздатність, його вміння передбачати наслідки своїх дій, робити правильний вибір при їх виконанні, дотримуватися балансу загальних і особистих інтересів.

Багатовимірність досліджуваного феномену ускладнює спроби класифікувати освітні компетентності. Проте, ключові завдання, які вирізняють позашкільну освіту серед інших ланок безперервної освіти, а саме професійне самовизначення й творча самореалізація, дають можливість компетентнісного підходу, щодо вирішення профорієнтологічної проблеми - реалізувати себе в певній сфері професійної діяльності.

У процесі формування соціальної компетентності в особистості ми забезпечуємо реалізацію її складової (підсистеми) - профорієнтологічної компетентності. Набуття профорієнтологічної компетентності особистістю не може зводитися лише до окремих заходів профорієнтаційного характеру. Має бути випрацювана система профорієнтаційного супроводу особистості через визначену систему моделі. Система моделі буде дієва в тому випадку, коли реалізуються усі компоненти її структури у взаємодії, органічно зв'язані між собою.

Зазначимо, що визначення змісту профорієнтаційної компетентності може здійснитися лише за допомогою визначення її структурних компонентів. Поділ компетентності на компоненти є необхідним, але в свою чергу умовним, оскільки під час професійної діяльності окремої особистості вони існують у єдності та взаємозалежності. Зазначений поділ необхідний для визначення чітких критеріїв та показників рівня сформованості профорієнтаційної компетентності особистості.

Профорієнтологічна компетентність особистості має містити у своїй структурі ряд важливих компетентностей, а саме:

- професіографічну компетентність, яка дає можливість ознайомлюватися учням із світом професій, соціально-психологічною характеристикою професій, типовими сценаріями професійної біографії;
- професіознавчу компетентність, яка дає можливість формування в учнів комунікативних і презентаційних навичок, уміння працевлаштування і самомаркетингу, їх здатності до проектування кар'єрного зростання [4].

Реалізація системи моделі формування профорієнтологічної компетентності особистості в позашкільній освіті має ґрунтуватися на визначених складових, а саме: мотиваційному, орієнтувальному, змістовно-процесуальному, контрольному, оцінному і коригувальному в основі яких є основні компоненти професійної орієнтації: професійна просвіта, професійна діагностика, професійна консультація, професійна активізація, професійна спроба, професійний добір, професійна адаптація й переорієнтація.

Процес формування профорієнтологічної компетентності вихованців передбачає такі етапи розвитку: актуалізація набутого соціального досвіду; засвоєння нових знань, умінь і навичок (компетентностей); спрямованість діяльності на оволодіння способами розвитку й удосконалення знань, умінь і навичок; самостійне впровадження і самоконтроль набутої профорієнтологічної компетентності, яка і має забезпечити насамперед професійну диференціацію інтересів і нахилів та підвести учня до професійної самовизначеності й вершин майстерності (професіоналізації). Саме сформована профорієнтологічна компетентність дозволить особистості не лише зорієнтуватися у знаннях про обрану професію, якості, які важливі при її виборі, а й володіти технологіями професійного зростання, які сприятимуть закріпленню себе в обраній професії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про позашкільну освіту» - [Електронний ресурс].– Режим доступу: [http // zakon.rada.gov.ua/go/184-14](http://zakon.rada.gov.ua/go/184-14).
2. Бех І.Д. Теоретико-прикладний сенс компетентнісного підходу у педаго- гіці / І.Д. Бех // Виховання і культура. - 2009.- №1-2 (17-18).- С. 5 – 8.
3. Биковська О.В. Реалізація компетентнісного підходу в позашкільній освіті / О.В. Биковська // Позашкільна осві та і виховання. - 2007.- №2.- С. 7 – 16.
4. Зеер Э. Профориентология / Э. Зеер. - М.:Академический проект, 2008.-192 с.
5. Калугин Н.И. Профессиональная ориентация учащихся / Н.И. Калугин, А.Д. Сазонов, В.Д. Симоненко.– М.: Просвещение, 1989.- 191 с.